

Anders Adells

SLÄKTFÖRENING

MEDLEMSBLAD

Nr 59 Aug 2001

Anders Adells släktförening

Medlemsblad nr 59, augusti 2001

Kära släktingar!

Ni har fått vänta länge på detta blad – jag ber om ursäkt för det. Och med bladet följer ett inbetalningskort för medlemsavgiften år 2001. Avgiften är 50 kr för enskild medlem och 75 kr för par. Jag ber er skicka beloppet så snart som möjligt.

Jag lovar att ni ska få ett blad till i höst om ni tycker att det är dyrt.

Detta blad har jag gjort med en viss tvekan. Det handlar om min syster Maria, som omkom i en ridolycka 1939. Det var givetvis en svår händelse för oss alla, men i synnerhet för min mor Malin. Hon sörjde djupt och som ett sorgearbete utformade hon under det följande året en skrift om sin dotter. Jag har valt att publicera den i sin helhet. Skriften handlar givetvis framförallt om Maria, men den ger också en god bild av vårt liv 1923 –1939. Skriften är mycket personlig men jag tycker att den är så fint skriven, så jag menar att fler bör få läsa den. Maria hade i sommar blivit 78 år om hon levat och Malin 112 år. Sist i artikeln finns en samling fotografier.

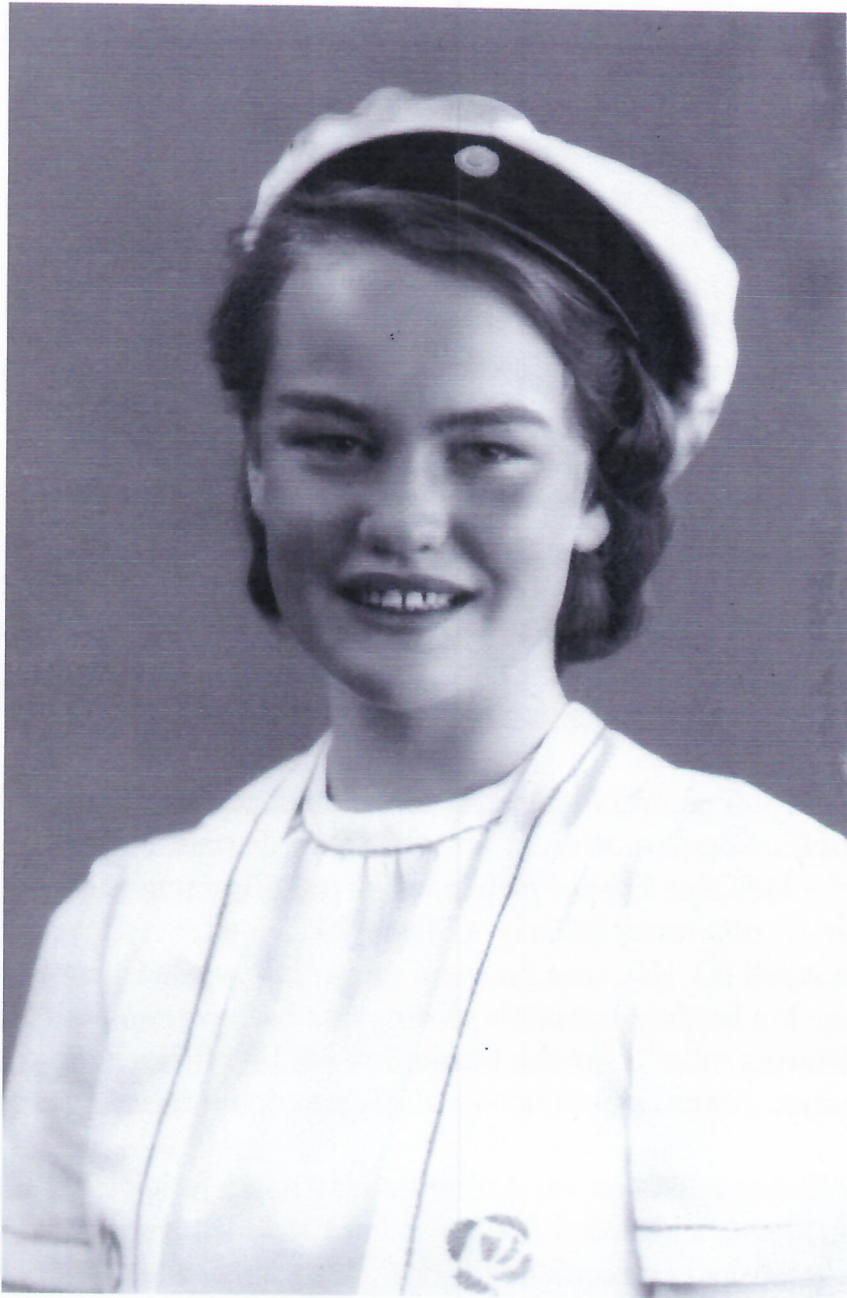
En gång tidigare har jag gjort ett medlemsblad med bara en artikel. Det var i nr 28 1979 då Malin fyllde 90 år. Det var också Malin som hade skrivit den artikeln. Ni får gärna höra av er om ni har synpunkter dels på om medlemsbladet kan få bestå av en enda artikel emellanåt, dels om man bör ta in så känliga ämnen som den här. Skriv gärna till mig i saken.

Öved

Anders Adells släktförening

Ordf	Ann-Sofi Ringkvist	Bygdegatan 236	583 31	Linköping	013/21 32 36
V ordf	Anette Nystrand	Ekholmsvägen 59	589 29	Linköping	013/21 32 75
Kassör	Stefan Adell	Lindesbergsgat. 5	582 53	Linköping	013/12 83 49
Redaktör	Öved Adell	Höjdenvägen 5	688 91	Storfors	0550//700 23

Marja

Men. såsom. en. fågel.
mot. himmelens. höjd.
säg. lyfter. på. vingar.
vingar ~

Den 5 juni 1923 föddes hon i Stjärnorps prästgård. Hon var det tredje av våra fem barn och det första som föddes i Stjärnorp på Roxens norra strand. Hennes mamma skrev flera år senare i hennes poesialbum:

När Mia kom till jorden
det var en vår, då göken gol,
och Stjärnorps prästgård lyste
i junidagens sol.
Och "våran Rox" låg vid och blå
med skogen mörk bakom.
Så var det när till syskon två
en liten tredje kom.

Mia kom både mamma, syskon och kamrater mest att kalla henne. Men pappa sade nog alltid Maria. Hon var vårt enda försommarbarn, och ljuvliga varma och soliga sommardagar gjorde henne från början stark och frisk. Hon var inte många dagar gammal då hon låg ute på gården i sin vagn från morgon till kväll. Jag minns en varm kväll mellan kl 9 och 10, då Maria ännu låg ute i sin vagn, och vi gick in för att sjunga aftonpsalmen vid pianot. Vi stängde dörren ut för att inte myggen skulle komma in, då vi tände ljuset. Men jag tyckte det var så rysligt att vi stängde lillan ute.

Den 21 juli på min födelsedag blev hon döpt. Det var en så vacker festdag. Farföräldrarna och morföräldrarna voro med. Farmor bar henne till dopet. Farfar och morfar lade sina händer på hennes huvud tillsammans med far själv vid bönen Fader vår. Gamla faster Hedvig (E) var också med och några andra släktingar, bl a Elin Adell (D III), som hade sin lilla 1/2 år gamla Elisabet med sig. De två små flickorna låg bredvid varandra på sängarna i sängkammaren, och vi log åt "Marias och Elisabets möte". Amalia Maria fick vår lilla flicka heta. Amalia efter mamma och farmor. Maria, kristenhetens älskligaste kvinnonamn var också ett kärt släktnamn..

Den följande hösten var Arthur och jag några ferieveckor i Lund, och Maria hade vi med oss. Vi bodde i Spoletorp har Estrid Ribbing, och där blev den lilla Maria mycket älskad och omhuldad. Frisk och välmående, lugn och söt låg hon där i sin klädorg, och den gamla Anna var allt emellanåt inne och pratade med henne. Att hon hette Maria var alldeles särskilt kärt på Spoletorp. I Lund var vi med om domkyrkans 800 års jubileum. Senare tyckte Maria det var lustigt att det var precis 800 års åldersskillnad mellan domkyrkan och henne och att hon hade varit i Lund vid jubiléet.

Under den följande vintern minns jag särskilt julen. Den var mycket kall. Erica Thorsell var hos oss över helgen och vi var alla glada. Jag minns Maria sittande i sin vagn, då vi dansade kring den tända granen. Och då vi lekte "Hej tomtegubbar" och sprang fram i en rad och neg för henne, så log hon med hela det lilla runda ansiktet. Jag minns många andra jular fulla av liv och glädje och hennes muntra skratt, som kom pärlande och trillande i dans och lek.

Hon hade från början ganska mörkbrunt tjockt och slätt hår. Ögonen var mörkblå och låg djupt. Den lilla näsan var barnsligt rund, pannan bred och klok, och hela den lilla varelsen var kraftig, lugn och glad. En lördagsafton gick jag bort och drog då in Maria i sin vagn till Arthur, som satt och skrev på sin predikan. Hon satt helt snällt och tittade på medan jag var borta, och följande morgon sade hon "Pappa". Det var hennes första tydliga ord. Då hon blev litet äldre kallade hon pappa för "Atu".

Den följande sommaren, då Maria var ett år gammal, höll hon om dagarna mest till på den sköna soliga gården, grävde i sanden och kröp omkring. Jag vill minnas att vi hade en bur med kycklingar och att hon kröp dit och satt och pratade med dem. Middagssömnen var utomhus i vagnen. En augustidag kom Doris Sandblad (ungdomsbekant till Malin) med sin sjuårige Erik på besök. "Kom skall du få se något roligt" sade jag och tog Doris fram till Marias vagn, som stod på sydsidan av huset. Maria hade vaknat, och som vi kom fram satte hon sig upp röd, varm och strålande. "Geda, gedda" sa hon med det gladaste leende. Doris blev alldeles förtjust och den lille Erik förlorade sitt hjärta till Maria. Våren därpå skickade han henne en lite ring av sandpärlor med en hälsning: "Lilla söta Maria gratuleras på 2-årsdagen av sin vän Erik." Jag gömde ringen och gav den åt Maria flera år senare. Nu finns den bland hennes minnen.

Maria gick inte förrän hon var 20 månader. men sedan började hon springa med Erik (D VI 1) och Birgitta (D VI 2) och höll jämna steg med dem. De tre var mycket jämspelta, och ålderskillnaden var ju också obetydlig. Grannbarnen i Torvsäter voro de närmaste vännerna, och där fanns gott om jämnåriga lekkamrater. Birgit Andersson i Torvsäter föddes samma sommar som Maria.

Åren i Stjärnorp gick lyckliga och innehållsrika för hemmet. Minnena gå ihop, men en och annan händelse, där Marias bild träder fram, erinrar jag mig. Ett livligt och starkt temperament hade hon redan som liten. Det var en gång då hon inte fick springa med de andra genom hagen, utan blev hejdad av den obevekligt stängda grinden, som hon ej kunde öppna. Hon var väl omkring två år då. Hon blev förfärligt ond. Men när hennes mormor, som var på besök, tog henne i hand och gick med till Bränntorp och tittade på kycklingarna, försvann vreden som ett trollslag och det soliga lynnet bröt fram igen. 1925 den 30 aug. föddes Öved (D VI 4). Då Maria första gången såg honom skötas utropade hon förtjust och intresserad: "Han har små fötter på sig!" "Lillebroen ska klä på sig och leka med Maria" sa

hon också.

På våren 1926 var jag och barnen en längre tid i Upsala, medan Arthur var på studieresa i Tyskland. Maria hade under våren haft en envis tarmkatarr och då vi kom till Upsala gick jag med henne till professor Thorling för att hon skulle bli ordentligt undersökt. Maria tyckte inte om att gå till doktorn, och på vägen dit sa hon: "Om jag är bra får han inte sätta någon sjukdom på mig". Strax därefter blev hon häftigt sjuk. Det var dagen efter hennes födelsedag då hon fyllt tre år. Det var en infektion av urinvägarna och hon fick hög feber. Hon fick ligga på barnsjukhuset i Upsala några veckor. Då vi kom dit sa hon misstänksamt och buttert: "Stora doktorn bor väl inte här?" Hon tyckte inte om stora doktorn och var också mycket avvisande mot sjuksköterskorna. "Släpp fingret genast" befallde hon, när de skulle ta blodprov. Så småningom blev hon bättre, och vi fick resa hem till Stjärnorp. Första tiden hemma fick hon hålla sig i sängen, men fram på sommaren blev hon samma duktiga och friska barn som förut, och något recidiv blev det aldrig.

Som liten kunde hon säga saker med en bred omedveten humor, som vi kunde ha mycket roligt åt. En vårvinterdag for jag med bil från Linköping tillsammans med båda flickorna. Det var dåligt väglag och ganska påkostande. Birgitta, som alltid hade svårt att tåla bilfärder, blev illamående, "Den stackarn skulle vi inte tagit med" utlät sig Maria. "En annan gång skall vi ta med oss en stor handduk eller kanske ett litet handfat" sade jag. "Eller en pjäs" föreslog Maria.

Redan som liten tyckte Maria om det som var vackert och ville gärna vara fin. Hon ville så gärna ha lockigt hår som Birgitta. En kväll låg hon i sin säng och snodde en hårlänk kring fingret. "Det klöker sig allt" sade hon åt barnjungfrun. Om hon fick en flin klänning blev hon mycket glad och förde sig graciöst och elegant. Jag minns henne särskilt vid en julbjudning på Stjärnorp, då hon fått en vacker laxfärgad sidenklänning, som Ester (D I) sytt åt henne av min blus. Tidigt fäste vi oss vid att hon rörde sig så vackert och hade ett utpräglat sinne för rytm. Då Arthur spelade dansade hon gärna solo till musiken. Ofta var det då han spelade något av Bach. Senare gav man ovillkorligen akt på hennes samtidigt kraftiga och graciösa hållning och rörelser, vare sig hon dansade, gymnastiserade, sportade eller bara kom gående på gatan med andra jämnåriga eller kom springande uppför trappan där hemma.

1929 på hösten lämnade vi Stjärnorp och flyttade till Stockholm. Den vintern gick Erik och Birgitta i förberedande skolor, men Maria läste hemma för mig. Hon lärde sig åka skridskor på en liten isbana i Björns trädgård, där det också fanns en kälkbacke. Ingen av de andra barnen var där så ofta som Maria. Någon gång åkte hon också skridskor på isbanan i Stadion tillsammans med syskonen och kusinerna Gustaf Fredrik och Beth (Ribbing). Juldagen hade det snöat och barnen åkte kälke från Mosebacke torg nedför Östgötagatan. Bäst det var kom Erik hem och sade att Maria gått sin väg, han visste inte vart. Vi blev rysligt ängsliga och gav

oss ut att leta efter henne. Men så kom hon lugnt vandrade^{m/} hem. ”Jag har bara varit och åkt kälke vid Katarina kyrka med några andra barn:” Det var en obeskrivlig lättnad att ha henne hemma igen. För övrigt var det en slaskvinter, så mycket vintersport blev det ej, och barnen voro även rätt ofta sjuka. Om söndagarna brukade vi gå i söndagsskola i Storkyrkan.

Sommaren 1930 bodde vi på Pettersberg (familjen Ribbings sommarställe nära Vaxholm). Där vistades vi också de följande somrarna t o m 1933. Under dessa somrar blev det stor vänskap mellan Maria och kusinen Beth. De lekte, gymnastiserade och simmade tillsammans. Maria blev en mycket duktig simmare, och senare 1936, då hon och Birgitta åter voro på Pettersberg en del av sommaren, blev hon simmagister. Hon var då 13 år. Beth hade tagit lektioner i plastisk dans och lärde under dessa somrar också Maria något av sin danskonst. Hennes sinne för rytm och hennes naturliga grace passade väl för denna dans. Det var riktigt vackert att se de två småflickorna dansa. – Ett lustigt samtal mellan de två minns jag från första sommaren på Pettersberg. Beth skröt litet grand för Maria med att hon varit på Stockholmsutställningen flera gånger. Maria hade inte alls varit där och hade intet att skryta med. Men då fann hon på något, som hon tyckte var lika styvt. ”Men har du varit på Skänninge stormarknad någon gång?” frågade hon Beth,

Hösten 1930 flyttade vi till Lund, där vi blev bofasta i åtta lyckliga år. För barnen blev det en betydelsefull period i livet; en stor del av skoltiden och konfirmationstiden för de tre äldre. Kanske var för Maria de åren de allra lyckligaste. Hon kom in i andra förberedande i Rönströmska skolan, och det var början av hennes goda och glada kamratliv. Fröken Märith Wadstein var hennes första lärarinna, och Maria tyckte mycket om henne. Det var för övrigt ömsesidigt. Maria brukade uppvakta fröken Wadstein med jul- och påskkort och fick alltid små vackra kort till svar. Vilda vårblommor eller syrener från trädgården hörde också till de små gåvor som hon uppvaktade med. Maria blev snart en mycket duktig skolflicka. Arbetet gick lätt för henne och betygen blev under årens lopp allt bättre. Intresset för gymnastik och sport blev alltmer utpräglat. Framför allt var hon den goda och glada som skolflicka och scout. Hon var först ”Blåvinge”, senare scout under flera år och tog en hel del ”märken” av olika slag. Av alla som hon mötte i och utom skolan blev hon omtyckt. Den käraste kamraten blev redan under första skolåret Karin Thermaenius. I Marias poesialbum finns en liten vers som Karin skrev då de två flickorna var åtta år.

Maria Adell
är en flicka så snäll
att hon inte behöver få smäll.
Därför är det så bra
att till vän henne ha
och jag gläder mig åt det var da.

Den vänskapen varade till Marias sista dag, och jag tror den ännu har en plats i Karins trofasta hjärta. Karin blev en vän också för Birgitta och oss alla. Då Maria gått bort skrev Karins mor till oss: "Maria var den fasta punkten i Karins liv." Andra vänner voro Cecilia Brilioth och flickorna Åkesson, särskilt Elisabeth. Till sist vill jag också nämna den trofasta ömsesidiga vänskap som under alla åren förenade systrarna Birgitta och Maria.

Då Rönströmska skolan upphörde kom våra flickor över i Lunds kommunala flickskola, där de gingo t o m femte klass. Därifrån prövade de in i Katedralskolans gymnasium (Högre allmänna läroverket i Lund).

Marias klass i flickskolan var ovanligt lyckad. Lärarinnorna var eniga om att den klassen hade en sällsynt hög standard. Inte mindra än fem prästdöttrar från Lund och dess grannskap tillhörde denna klass och hörde alla till de bästa. Vid ett tillfälle, då de hade fått igen en uppsats i svenska, hade de fyra högsta betygen vunnits av prästdöttrar. Maria berättade det hemma helt glatt och tillade: "Så vi hedrade prästerskapet." Det gjorde de verkligen.

Under Lundatiden tog Maria också musiklektioner. Under några år spelade hon fiol men övergick sedan till piano. Hennes musikbegåvning räckte kanske inte riktigt till för fiolen, och hon fann pianospelningen lättare och roligare. Sista terminen i Lund då hon kommit in i Katedralskolan tog hon likväl upp fiolspelningen igen och var med i skolans orkester. Sista julavslutningen 1938 spelade hon med där. Jag minns henne söt och glad vid sin fiol i orkestern. Hon hade en vacker röst och sjöng gärna. Vid våra adventsaftnar hemma fick hon vara "härold" då vi sjöng "Gläd dig de Kristi brud." I scouten tog hon sångarmärket. I skolan sjöng hon med i altstämman. Så småningom lärde Arthur henne en del romanser: såsom Geijers: "Grönskande jord min hälsning tag." och Griegs "Nu daler solen sakte ned." Både Maria och Birgitta kom också med i Collegium Cantorum och fick sjunga med i Domkyrkans absid vid lördagsaftnarnas Completorium. Ibland var det ju något annat som lockade Maria mer och hon övergav kören en och annan lördagskväll. Men hon var nog ändå glad att höra dit. Domkyrkan var henne mycket kär, och vaktmästar Jönsson var en god och trogen vän. Både hon och Birgitta fick vara med vid kyrkosångsdagarna i Båstad våren 1938. Maria var säkerligen den yngsta och muntraste den gången. Kanske hade hon mindre sinne för det högtidliga där. Jag vet inte, men jag tror att hennes okonstlade och barnsliga glädje också inom Collegium Cantorum förskaffade henne många vänner.

Sommaren 1937 konfirmerades våra flickor av Arthur. De lästa tillsammans med en grupp av församlingens barn. Till denna konfirmandgrupp kom också Ebba Rappe (kusinbarn till Malin) och Elisabeth (Beth) Ribbing. De och vännen Karin Thermaenius bodde hos oss dessa sommarveckor. Vi hade stor glädje av de fem flickorna, och det var en god sammanhållning inom gruppen. Varje kväll kl 1/2 9 hade vi aftonbön i Domkyrkans absid, och det var just ingen som då uteblev.

Den 17 juli var konfirmationen . Det var just på morfars födelsedag. Morföräldrarna var hos oss samt Rappes och Ingrid (Beths mamma). Både den dagen och den följande var vackra och högtidliga. I Marias bibel står antecknat: 1 Kr 3.16. Luk 22.19. Fil 1.6. Vid det första stället ligger ett pressat blad av tulpanträdet. Där står: "Veten I icke att I ären ett Guds tempel, och att Guds ande bor i eder?" Det var konfirmationsordet. Avskedsordet till konfirmanderna var: "Och jag har den tillförsikten, att han som i eder har begynt ett gott verk, han skall ock fullborda det, intill Kristi Jesu dag."

Senare delen av sommaren voro vi alla tillsammans på Lillenäs (en liten gård, som ägdes av morfar och ligger Adelövs församling i Småland) där också mormors 80 årsdag firades den 12 augusti. Strax före gjorde Arthur med våra stora barn en cykeltur i Östergötland. Även en del av den följande sommaren voro vi alla på Lillenäs. Där levde vi ett glatt familjeliv alldeles för oss själva. Det står för mig som ett ljuvligt minne. Ett synligt minne av den tiden har jag i min psalmbok, som jag fick av alla de mina och där de alla skrivit sina namn.

Tidigare hade vi vistats två somrar vid Sövdeborg (nära Sjöbo). Det var 1934 och 1935. Där hyrde vi oss en stor tom villa. Det var Birgittas och Marias vänskap med syster Alice Nilsson som blev anledningen till dessa sommarvistelser. Hennes bekantskap gjorde vi genom att hennes syster Gerda var vår goda hjälp under fyra år i Lund. Flickorna blev bjudna till syster Alice och förälskade sig i den vackra trakten. De två somrarna där var mycket sköna för oss alla. Under den andra konfirmerades Erik i Sövde kyrka med en grupp kamrater, som bodde hos oss under konfirmandtiden, däribland Christoffer Rappe. Under den tiden var Birgitta och Maria på Strömsrum (i Ålem, där Christoffer bodde) men kom hem till Eriks konfirmation. Sövde och syster Alices stuga blev ett kärt tillhåll vid flera tillfällen både vinter och sommar.

Maria hade tidigt klart för sig att hon ville bli gymnast. Därför valde hon att gå reallinjen och därför ägnade hon sig ivrigt åt sport och gymnastik. Hon var stark och härdad och gymnastiserade väl och vackert. Men en del missöden visade en viss obetänksamhet eller kanske brist på sinnesnärvaro. En gång under bollkastning på skolgården rusade hon i sin iver rakt emot ett järnstaket och slog sönder sina framtänder. Det var mycket synd om henne. Jag var borta då det hände och då jag kom hem på kvällen från Glimminge (där Malins bror bodde) fann jag henne i sängen svullen och gråtande. Hon hade varit hos tandläkaren och blivit behandlad och det hade varit ganska smärtsamt. Jag lyckades trösta henne och sedan hon fått magnesyl och vatten somnade hon. Sedan blev framtänderna provisoriskt lagade. Det var meningen att de skulle bli riktigt fint reparerade då hon blev äldre och tänderna slutat växa. Det var synd på hennes vackra tänder, men skadan betydde dock ej så mycket för hennes utseende. Hennes glada leende var vackert ändå. En annan gång cyklade hon omkull mellan Bjärred och Lund och slog sig rätt

illa i ansiktet. Då hade några bekanta kommit i en bil, känt igen henne och tagit henne med i bilen till Lund. Vi gick upp till lasarettet och fick skadorna omsedda. Det var inget farligt och hon var alldeles bra igen till konfirmationen.

Då julloven i Lund i allmänhet voro dåliga för vintersport fick barnen i stället taga ridlektioner i ridhuset. Det passade bra för den vältränade och gymnastiserade Maria. Hon blev mycket road av ridning och god vän med stallmästaren och hästar. Många kamrater träffades på ridhuset under jullovet och där var ett muntert sällskapsliv. Red man ej så såg man på hur kamraterna red och så hälsade man på hästarna i stallet. Då man lärt sig konsten litet mer fick man rida ute. En vår fick Maria följa med stalldrängarna och rida hästarna till sommarbetet. Den följande hösten fick hon vara med och hämta dem igen. Det var en ritt på flera mil, men hon orkade gott med det.

En vinter i Lund ordande vi också en danskurs för våra stora barn och några av deras vänner och kamrater. Danslärare var Erik och Lena Sandblad. Det var trevligt och lyckat. Maria dansade väl och gärna. Hon blev också alltemellanåt bortbjuden till vänner, ibland på dans. En gång var hon bortbjuden på maskeradbal hos intendenten Kjellbergs, där den yngsta dottern var hennes kamrat. Egentligen var det en alldeles för storartad bjudning för Maria, som nog var den yngsta av gästerna. Där var mest studenter och unga damer. Men roligt hade hon. Hon var kostymerad som "kalvkyckling" och såg söt ut i en enkel fantasidräkt av gul flanell, som jag sytt. Det blev alldeles på tok för sent på natten. Maria kom inte hem förrän vid tretiden, och då hade jag ju varit rätt orolig och förargad. Men glad och rar var hon då hon äntligen kom hem i morgongryningen. Ofta tyckte jag att hon drogs för mycket hemifrån av vänner och nöjen och intressen. Det var sport och frivillig gymnastik, scouting och skolfester och utflykter både i Skåne och Danmark. Hon hann få se mycket och få många vänner under sitt korta liv. Till vännerna räknar jag också kusinerna på Glimminge och den älskliga familjen Schack i Hvidovre prestegaard invid Köpenhamn.

Höstterminen 1938, då Maria gick i R⁴ i Lunds katedralskola, var sista terminen i Lund. Julen firade vi i Lund. Jag minns att julafton blev en besvikelse för Maria. Hon fick inte vad hon önskat, en reservoarpenna och en ny handväska, utan i stället några böcker, som hon inte brydde sig om. Hon kunde inte riktigt hålla tillbaka tårarna då det väntade uteblev. Jag tog då fram ett vackert guldarmband, som jag fått en gång. Det hade tillhört min mormor och ett M. var graverat på det. Jag hade alltid tänkt att Maria en gång skulle få det. Nu gjorde jag ett julpaket av armbandet och lade det i korgen bland andra paket. Efter juldagarna gick vi sedan och bytte ut böckerna mot en bra reservoarpenna. Och så kom vi överens om, att väskan skulle komma nästa jul och passa till den nya vinterkappa, som hon först skulle få. Och så gick det lilla molnet förbi.

Strax efter jul flyttade vi till Söderköping. Det kändes svårt för Maria att lämna alla vännerna i Lund. Helst hade hon velat stanna hela jullovet hos Karin och komma till Söderköping först till vårterminens början. Men vi tyckte att vi skulle komma dit alla tillsammans, och det fann ju Maria sig snart i. Nyårsdagen 1939 blev vår första gemensamma dag i Söderköping.

Jullovet förflöt med snö och skidföre. Detta gjorde att barnen genast kom att trivas, icke minst Maria. Jag har ett brev, som hon börjat skriva till Augusta Schack men aldrig fullbordat. Det visar hur nöjd hon var.

”Detta brev är skrivet av en prästdotter i skidbyxor och i dennas ägandes rum i Söderköpings prästgård.” Så talar hon om det härliga vintervädret och om prästgården. ”Birgittas och mina rum är hemskt söta. Vi har var sin garderob och var sin bokhylla. Jag skall få en ny säng och ett nytt skrivbord i nästa vecka.” – ”Jag har redan fått en vän här. Hon heter Inga-Lisa Hultén.” (sedermera gift med Lars Gyllensten)

Så kom vårterminen. Vi hade tänkt att Maria som Birgitta skulle gå på gymnasiet i Norrköping. Men det visade sig att realgymnasiet där endast var tre-årigt och icke fyraårigt som i Lund, där Maria gått under höstterminen i R I⁴. Därför blev det nödvändigt att hon gick vårterminen i Söderköpings samrealskola och tog realexamen i klass IV. Detta betydde i viss mån annan skolform och andra kurser. Övergången gick dock lätt, ehuru Maria nog fick arbeta rätt strängt den terminen. Hon hann dock med en kvällskurs i gymnastik en gång i veckan och att aktivt delta i en soaré som klass IV ordnade för att få medel till en skolresa, som planerades till våren efter realskoleexamen. Snart hade kamraterna upptäckt att Maria var en god och villig kraft att ränka med, och hon fick delta i underhållningen med både sång och musik. Klädd i en söt blommig klänning med krinolin och en bredbrättig hatt med hakband sjöng hon en visa: ”Min blommiga blå krinolin.” Hon var mycket söt. Hon spelade också fiol, ackompanjerad av en kamrat. Hon hade övat både sång och musik ordentligt, så det gick bra. Det var intet märkvärdigt eller framstående i hennes prestationer. Men hon gav sitt bidrag med en sådan okonstlad glädje och villighet, att hon vann människors hjärtan. ”En glad givare” var hon. Flera små saker har jag kvar som hennes villiga och skickliga händer ha gjort till jul eller födelsedag. Dagarna före jul var alltid fyllda av glad brådska och alltid blev något förfärdigat åt var och en.

Till familjen denna första vinter i Söderköping hörde Max och Peter. (Max –Mago- och Peter Goldstein var två tyska judiska flyktingar). För dem blev Maria riktigt ”stora syster”. Jag ser henne för mig på söndagspromenad omgiven av våra fyra pojkar. Alltid frisk och hurtig, glad och företagsam. Jullovets snö smälte snart och det blev inte mycket vinterväder mer det året. Men skogspromenaderna på Ramunderberget och till Borgen voro sköna och härdande.

En vårdag har stannat i mitt minne. Maria och jag gick ut och plockade gullvivor på andra sidan kanalen på backslutningarna. Gullvivor, slån och humleblom växte rikt och allt var vårljust och vackert. Vi vände hem med händerna fulla av gullvivor. Då vi kom fram till slussen skulle just en skuta gå igenom, och Fast (slussvaktaren) var ute för att slussa. Maria lämnade mig alla sina blommor och gav sig ut på slussen för att hjälpa till att dra upp luckorna. Hon tog i med liv och lust. Jag stod där med alla gullvivorna i händerna och såg på hennes vackra kraftiga rörelser och friska ansikte, då hon arbetade med slussportarna, ivrig och varm. Något av översvallande barnaglädje och ungflicksgrace på en gång.

31 maj var realskoleexamen. Det blev en festdag för Maria.

Erik (D VI 1) hade nyss tagit studentexamen i Lund och hade just kommit hem. Vi mötte henne alla utanför skolan, och hon stod där så söt och glad i sin enkla vita klänning och tog emot små blombuketter av oss, vänner och kamrater. Jag är glad att hennes examen blev festlig och att hon fick känna att vi satt lika stort värde på hennes examen - hon kallade den själv "springpojksexamen" - som på Eriks studentexamen. En examensfest hade hela klassen ute på landet hos en av kamraterna och vi hade hemma en fest för vår egen student, Andreas (Adell D I 3) och Hans (Jonson E III 2) som också voro nybakade studenter, och den lilla real-skoliten. Den 5 juni blev hon 16 år, och samma dag eller ungefär så var skolavslutningen, då hon fick ta emot två premier.

Och så kom den sista glada och strålande sommaren. Den började med skolresan under adjunkt Laurells ledning. Det var vill jag minnas den 8 juni de startade härifrån tidigt på morgonen. Jag följde Maria till tåget och såg den glada skaran. Med en viss svårighet hade mammorna lyckats förmå sina barn att ta med varma kläder. Adjunkt Laurell hade också varnat dem för kölden i Norrland före midsommar. Maria trodde att hon hade alldeles för många varma plagg med, men hon märkte sedan att hon behövde dem alla. Strålande av glädje stod hon på tåget bland de andra. "Adjö söta mamma!" Och så bar det av med den unga skaran. Färden gick över Stockholm-Sollefteå-Boden-Kiruna-Abisko ända till Narvik och hem igen. Den var nog litet för lång och tröttsam med för många intryck på knappa tio dagar. Men i den åldern är man inte trött och för en öppen och levnadsglad ung människa är det ju ett under att för första gånge få uppleva Norrlands floder, skogar och fjäll, att få se malmbrytningen i Kiruna, midnattssolen uppe ifrån Nuolja, lapplägret vid Torne träsk och fjorden vid Narvik. Hon sände ett kort från Sollefteå. Det blev det enda från resan. "Pengarna räckte inte till fler" sade hon. Det kortet är en öppen famn mot allt det sköna på jorden. Senare en dag kom det till mig med en förunderlig tröst just då sorgen alldeles höll på att ta överhand. Det var väl ändå en mild makt som förde min hand då jag oväntat återfann det. Så skrev hon: "Söta mamma! Jag är salig och har sett allt mellan himmel och jord. I natt har

vi legat i Sollefteå och på morgonen ha vi varit vid Ångermannaälven. Göm kortet och hälsa alla från överlyckliga Mia.”

Det var en mycket hes, utvakad och förkyld men överlycklig Mia som kom hem på morgonen den 17 juni. Det var dagen före Arthurs installation och vi hade huset fullt av gäster. Hon var uppfylld av allt hon sett och upplevat. ”Om jag hade vetat på förhand hur roligt det skulle bli, så hade jag blivit tokig av glädje innan vi kom iväg.”

På kvällen d. 17-de var nattvardsgång i kyrkan, och båda flickorna och jag deltog i den. Den 18-de var installationshögtiden i kyrkan vid högmässan och därefter middag i prästgården. På kvällen en festlighet nere vid Brunnen. Maria var med hela dagen. Men sedan fick hon krypa i säng och låg i riktig halsfluss och feber till midsommaraftonen. Hon låg och tänkte på den glada skolresan och berättade om sina upplevelser för oss och för Anna Lisa (Malins syster) som just var på besök.

Efter midsommar, då hon övervunnit halsfluss och förkylning, reste hon till Glimminge. där hon skulle vara under sommaren och hjälpa moster Gerda i hushållet. Till Lund hade hon sällskap med Arthur, som hade ärenden dit. Hon stannade över natten hos Thermaenius och fortsatte sedan till Glimminge. Där stannade hon i två månader. Det var en god och innehållsrik tid. Hon lärde sig mycket, fick göra praktisk nytta som hon önskat, och vänskapen blev varm både med moster Gerda och kusinerna. Då Arthur och jag kom till Glimminge efter vårt besök i Danmark i augusti stod en strålande Maria med kusinerna på trappan och tog emot oss.

Dagen därpå reste hon. Tre kusiner följde henne på cykel till Tommarps station. Därifrån reste hon med tåget till Malmö och tog så båten över till Köpenhamn, dit hon var bjuden att gästa vännerna Schack. Hos dem stannade hon en vecka, den sista glada sommarveckan. Hon hade förtjänat 50 kr på Glimminge under sommaren och nu bjöd hon sina vänner generöst av sin rikedom. Också de hemmavarande tänkte hon på, och vi fann i hennes gömmor sedan en födelsedagspresent åt Birgitta, som hon inköpt i Köpenhamn. Av en väninna till Schacks blev Maria med dem bjuden på Tivoli. Därifrån har vi som minne några stålande glada bilder av henne och barnen Schack. Också en ungdomsbjudning fick hon vara med om i prästgården hos Schacks. En dag mötte hon på Ströget vännen Karin Thermaenius, som samtidigt var i Köpenhamn hos släktingar. Mötet var alldeles oväntat men desto muntrare. Karin hade inte haft så roligt i Köpenhamn, men nu följde hon med Maria och gjorde bekantskap med Schacks, och de två vännerna hade glada stunder tillsammans med ungdomarna i prästgården. Slutligen lämnade de Köpenhamn tillsammans. Den sista bild vi ha av Maria har Karin tagit på båten, då hon vinkar avsked till vännerna i Danmark. Det var i slutet av augusti 1939, i fredens

sista dagar. då orosmolnen skockade sig över Europa och icke minst över det vänliga lilla land där Maria känt sig så hemma bland goda älskliga vänner. Gud skydde dem alltid.

Tillsammans reste Karin och Maria till Lund, och där stannade Maria ett par dagar hos Thermaenius. Under de dagarna hann hon träffa de flesta av sina vänner, både gamla och unga. Båda sina skolor och de forna kamraterna hann hon besöka. Jönsson och domkyrkan fick en titt, likaså Wergers (Arthurs efterträdare) och deras lille nykomne son i vårt gamla Lundahus. Hos De Vylders satt hon och rådgjorde om sina framtidsplaner, i vilka gymnastik och folkhögskola voro förenade. Sista dagen av sommarlovet reste hon hem, och med sista tåget kom hon till Söderköping. Dagen efter började höstterminen på gymnasiet i Norrköping.

Tre veckor, vackra klara förhöstveckor, fick vi ännu behålla henne. Kriget hade redan börjat, men det kändes ännu avlägset, inte så direkt hotande oss. Man glömde det för glädjen att ha barnen omkring sig. Det kändes ju egendomligt att Erik låg på vakt mot fiender långt ute i skärgården, och tänkte man med oro på händelserna i världen, då gick väl tankarna också till gossen som nu var man och skulle försvara sitt land om så krävdes. Men i vår prästgård rådde bara glädje dessa tre höstveckor. Aldrig hade jag sett Maria så överdådigt munter, så full av livslust och energi' "Maria är verkligen strålande i höst." sade Arthur ett par gånger. Jag har tyckt sedan att det var som ett fyrverkeri som försvann hastigt. Med energi tog hon itu med skolarbetet. I skolorkestern kom hon med. "Cedervall tyckte att jag spelade musikaliskt." berättade hon skrattande, då hon provat för honom. Hon tänkte också deltaga i frivillig gymnastik i Norrköping vissa kvällar i veckan. Jag framhöll att det kunde bli för mycket. Hon behövde ju vara hemma också. Det var nödvändigt både att äta och sova ibland. "Å, det hinner man väl alltid med." Samtidigt visade hon en kärlek till hemmet som glädde oss. En dag sade hon till mig: "Det är nyttigt att vara borta en tid, för då förstår man att det är allra bäst hemma." Nog hade det ibland förekommit att hon varit både häftig och egensinnig och påstridig. Men denna höst var det som om hennes staka och varma temperament togs i tjänst av hennes goda och målmedvetna vilja. Vi såg det och glädde oss. Söta vänliga ord minnas vi från denna tid och en bredvillighet att hjälpa och göra andra glada. "Söta Maria, gå ut i köket och prata litet med Asta." kunde jag säga, då vår snälla hjälpreda såg nedstämd ut. Snart hörde vi glada röster från köket. "Jag glömmer aldrig Maria," sade Asta senare, "hon kom så ofta ut och pratade med mig." Om hon fick en liten småsak, var det betagande att höra hennes: "Tack, söta mamma."

Birgitta och Maria reste under dessa höstveckor dagligen tillsammans med kamrater härifrån till skolan i Norrköping. Då de kom hem med tåget på eftermiddagen mötte Arthur dem ofta vid stationen. Jag ser dem för mig alla tre glatt pratande om dagens händelser i skolan. Arthur mitt emellan sina två flickor. Då

deras rektor den hösten drabbades av den stora och oväntade förlusten av en lovande ung son, uttryckte båda våra flickor en mycket djup medkänsla.

En varm vacker fredagskväll cyklade Maria och Inga-Lisa Hultén till Klarsjön och badade. Det var den 22 sept. Maria var förtjust åt den vackra skogssjön, då hon kom hem. Hon och jag kom överens att vi snart skulle cykla dit tillsammans och bada. Vi skulle allt resa upp till Kolmården också en dag under hösten medan det ännu var vackert. Den kvällen satt Maria länge uppe. Hon satt och stickade på en jumper av vackert blått garn, som hon själv skulle ha. och hörde på radio. Det var något mysteriespel, som stämde hennes tankar allvarliga. Vi hade aftonbön tillsammans i kapellet och sjöng "Den ljusa dag framgången är". Det blev hennes sista aftonpsalm i det jordiska hemmet. Då vi andra gick i säng satt hon ännu uppe och läste Tryggve Gulbrandsens "Och bortom sjunga skogarna". Sedan jag hade sovit en stund vaknade jag på natten. "Maria måste väl ha lagt sig nu" tänkte jag och gick och tittade in i hennes rum. Då låg hon och sov och jag såg just inte mer av henne än hennes tjocka bruna hår på kudden,

Dagen därpå, lördagen d. 23 sept. hade Birgitta och Maria lov från skolan. De hade då kommit på tanken att de skulle ta en ridlektion på ridhuset i Norrköping. "Jag trodde ni skulle plocka äpplen" sade jag, som gärna ville ha hjälp med det. "Ja, det ska vi också. Vi skall bara rida en timme på morgonen." Det var länge sedan de hade ridit i Lund. Det var väl ett år sedan för Maria och ännu längre sedan för Birgitta. Det visade sig dock på kvällen att Birgitta fått en varbildning i fingret, som hindrade henne att rida. Och så blev det Maria som ensam för in till ridlektionen. Jag väckte henne på morgonen, lagade litet frukost åt henne och borstade ett par skor åt henne. Hon reste vid 8 tiden. Jag ser henne för mig då hon gick, klädd i sin blårutiga bomullsklänning och den lilla rostfärgade dräktjackan, ingen mössa eller hatt. I handen hade hon en liten väska, där hon hade sina långa skidbyxor och en tunn vit blus att rida i. "Jag kommer hem till frukost" sade hon i dörren. På tåget hade hon sällskap med ett par kamrater, som hon pratade muntert med som vanligt. Det var en vacker och klar dag men blåsig och kallt. När hon kom till ridhuset föreslog hon stallmästaren att hon skulle få rida ute eftersom det var så vackert väder. Han var litet tveksam, emedan han ej visste hur hon red. Men då hon talade om att hon ridit i Lund under flera år, så fick hon rida ut i hans sällskap. Men innan dess sadlade han om och gav henne rikhusets lugnaste häst, som just gått en timme. De hade galopperat på ett fält utanför staden och det var tid att vända tillbaka. Då sade Maria: "Det var så roligt att vi måste göra det en gång till". Så satte de av i galopp ännu en gång. Det var då Marias häst av någon anledning blev skrämmd och hon förlorade herraväldet över honom. Han föll i sken, och efter ett par ögonblick föll hon ur sadeln ned på stengatan.

Vi fick telefonbud efter oss och skyndade i bil in till lasarettet i Norr-

köping. Jag glömmer aldrig de minuter då bilen måste vänta vid de nedfällda bommarna till järnvägsövergången på Norrköpingsvägen. Vi fann vår flicka djupt medvetlös med slutna ögon och förstodo snart att livet flöt bort med de svaga snabba pulsslagen, Men hur olyckan skett visste vi inte då. Det fick vi veta senare, då vi hämtade den lilla väskan med hennes kläder på ridhuset. Vi stodo väl ungefär en timme vid hennes bädd innan hon drog sitt sista andetag utan att ha kommit till medvetande. Vi var dock tacksamma att hon slapp förvirring och ångest. Hennes ansikte var oskadat, lugnt och vackert i döden. Man såg över huvud ingen yttre skada

Först på måndagen den 25 sept. fick vi föra hem vår flicka. Hon låg då i sin vita kista, klädd i sin vita konfirmationsdräkt. De två dagarna som följde vilade hon i vårt kapell och två höga ljus brunno på var sin sida om kistan. Det gjorde kapellet till ett heligt rum.

Onsdagen den 27 sept. jordfästes hon i Söderlöpings kyrka. Många voro de som deltog med oss i den stunden. Pappa och mamma och alla mina syskon. Jag tänker särskilt på Gerda som givit vår Maria en plats i sitt trofasta hjärta. Hennes klasskamrater och flera lärare från både Söderköping och Norrköping voro med. Vi sjöng psalmen 424:5-6 "Men såsom en fågel mot himmelens höjd" och 475:8-10 "Låt, Jesu, mig uti ditt hägn". Arthur gjorde själv sitt barn den sista tjänsten. Han talade över orden: "I dina händer, Herre Gud, befaller jag nu min ande." Lördagscompletoriets ord, som blivit oss alla så kärt och som för mig var och är den enda trösten. I Guds starka goda händer lämna vi vårt barn och oss alla. Nu vilar hon på Söderköpings gravgård längst upp under berget, därifrån man ser stadens tornspiror och den vackra dalen och Ramunderberget. På gravvårdens kors är inhugget: "Fader , i dina händer"

Många voro de bevis på vänskap för Maria och oss, som nådde oss under de dagarna. De som känt henne gav uttryck åt det glada, starka och varma, som de mött hos henne, åt det strålande i hennes väsende. Hennes lilla kusin Sigrid Ribbing skrev: "Hon var nog för god att behöva uppleva ett världskrig."

Lilla älskade barn, jag tänkte alltid att just du var stark och glad nog att kunna bära bördor och sprida ljus i en mörk tid, att just du var ägnad att bygga upp något i en ny tid.

Herre, låt henne tjäna dig i ditt rike.
"Som fågeln vid ljusan dag sig gläder,
så glad i ljusets rike du inträder."

Gud vare tack för hans oändligt rika gåva.

Prästgården i Söderköping Luciadagen 1940.

Familjen 1924

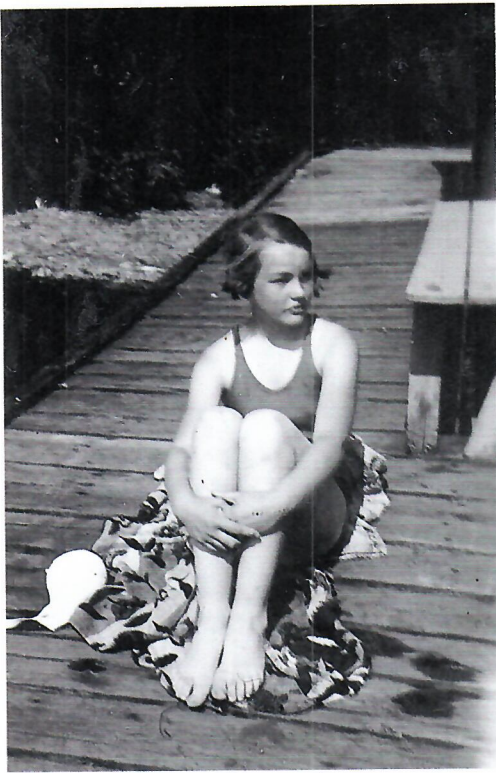
1928

Vår vinter

På scoutmöte i Stockholm 1936

På bryggan vid Pettersberg

Maria och Birgitta

Konfirmation 17 juli 1937

På Tivoli med familjen Schack